

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 26/2025 vp)

Liikenne- ja viestintäministeriön asiantuntijalausunto

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriön asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 26/2025 vp, jäljempänä PV-RV-VAK-laki). Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Liikenne- ja viestintäministeriö on osallistunut puolustusministeriön työryhmään, jonka tehtävänä oli selvittää Puolustusvoimien vaarallisten aineiden kuljetusta koskevien säännösten nykytila ja valmistella ehdotus tarvittaviksi säädöksiksi hallituksen esityksen muotoon.

Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain (541/2023, jäljempänä siviili-VAK-laki) 2 §:n 2 momentin soveltamisalan rajauksen mukaan siviili-VAK-lakia ei sovelleta Puolustusvoimien eikä Rajavartiolaitoksen suorittamaan vaarallisten aineiden kuljetukseen (VAK) eikä kansainvälisiin sotilaallisiin harjoituksiin tai muuhun sotilaalliseen yhteistyöhön liittyvään vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön kuljetusvälineellä suoritettavaan vaarallisten aineiden kuljetukseen taikka kuljetukseen, jota suoritetaan ilmailulaissa (864/2014) tarkoitettuna sotilasilmailuna tai valtion ilmailuna. **Liikenne- ja viestintäministeriö pitää siten perusteltuna, että Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettaisiin erillinen VAK-lainsäädäntö. On tärkeää, että siviili-VAK-lain ja PV-RV-VAK-lain soveltamisalat ovat selkeät ja asianmukaisesti sovitettu yhteen.**

Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen kaikissa kuljetustilanteissa ei ole mahdollista noudattaa VAK-siviilipuolen vaatimuksia. Ehdotetussa erityislainsäädännössä huomioitaisiin

Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen VAK-kuljetuksen erityispiirteitä. Lain tavoitteena on taata Puolustusvoimille ja Rajavartiolaitokselle sujuva vaarallisten aineiden kuljetus kaikissa olosuhteissa, myös vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Sujuvien tie- ja rautatiekuljetusten sekä alus- ja ilmakuljetusten lisäksi kuljetusturvallisuus on toiminnan keskiössä. Ehdotettua lakia sovellettaisiin myös kansainvälisiin sotilaallisiin harjoituksiin ja muuhun sotilaalliseen yhteistyöhön liittyvään vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön kuljetusvälineellä suoritettavaan vaarallisten aineiden kuljetukseen. Lakiesitykseen on siten sisällytetty tarpeita, jotka johtuvat kansainvälisten järjestöjen, esimerkiksi Naton kanssa tehtävästä yhteistyöstä taikka yhteistyöstä muiden kansainvälisten sotilaskumppaneiden kanssa liittyen kansainvälisiin sotilaallisiin sopimuksiin, esimerkiksi DCA-sopimukseen. Puolustusyhteistyöstä Suomen tasavallan hallituksen ja Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen välillä tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi annetussa hallituksen esityksessä (HE 58/2024 vp) päädyttiin ratkaisuun, että tulevaan sotilas-VAK-lainsäädäntöön sisällytettäisiin USA:n joukkojen lisäksi USA:n sopimustoimittajien vaarallisten aineiden kuljetuksia koskevat poikkeukset tarvittavilta osin. Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että PV-RV-lain 50 §:ssä huomioonotetuksi voisivat tulla myös USA:n joukkojen omat sopimustoimittajat, mutta mahdollisten ajoneuvoon liittyvien tarpeiden osalta asia jää osittain tulkinnanvaraiseksi.

Siviili-VAK-lain siirtymäsäännökset ja ehdotetun lain voimaantuloajankohta

Voimassa oleva siviili-VAK-lain 151 § sisältää puolustusvoimia koskevia siirtymäsäännöksiä. Pykälän 151 §:n 11 momentti koskee eräitä kumotun vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain (719/1994) pykälää. Ne liittyvät sotilasviranomaisten valvontatehtäviin (6 §:n 2 mom.), puolustusvoimien ajoneuvotarkastajan tehtäviin (liittyen VAK-katsastukseen ja VAK-hyväksyntään), pääesikunnan valvontatehtäviin (7 b §:n 3 mom.) sekä pääesikunnan tunnustaman sotilaslaitoksen tai sotilasviranomaisen tehtäviin, jotka liittyvät vaatimustenmukaisuuden osoittamiseen (13 d §:n 2 mom.). Pykälät jäivät siten voimaan siihen asti, kunnes niistä toisin säädetään.

PV-RV-VAK-lakiehdotus ei sisällä siviili-VAK-lain 151 §:n 11 momentin liittyvää kumoamissäännöstä. Koska esitettyyn lakiin sisältyy säännöksiä VAK-kuljetuksia valvovasta tahosta (Pääesikunnan teknillinen tarkastusosasto 95 §), voidaan katsoa, että kumotun siviili-VAK-lain 6 §:n 2 momentin soveltaminen päättyisi PV-RV-VAK-lain tullessa voimaan. Vastaavasti siirtymäsäännöksessä mainitun 7 b §:n 3 momentin osalta PV-RV-VAK-laissa on säännös, jonka mukaan pääesikunnan teknillinen tarkastusosasto myöntäisi ajoneuvotarkastajalle oikeuden suorittaa Suomessa rekisteröidyn sotilasajoneuvon PV-VAK-katsastuksen ja PV-VAK-hyväksynnän (93 §). Myös näiltä osin PV-RV-VAK-laki tulisi sovellettavaksi.

PV-RV-VAK-lain siirtymäsäännöksen 128 §:n 5 momentin mukaisesti puolustusvoimien käytössä olisi vielä useita vuosia säiliöitä ja astioita, jotka eivät täyttäisi esitetyn lain vaatimuksia. Näiden säiliöiden ja astioiden määräaikaistarkastukset tehtäisiin Puolustusvoimien oman tarkastuslaitoksen toimesta. PV-RV-VAK-laissa ei ole säännöksiä pääesikunnan tunnustamasta Puolustusvoimien omasta tarkastuslaitosta ja eikä myöskään tällaisen tarkastuslaitoksen kriteereistä, vaan näiltä osin jouduttaisiin edelleen soveltamaan siviili-VAK-lain 13 d §:n 2 momentin siirtymäsäännöstä.

Siviili-VAK-lain 151 §:n 12 momentin siirtymäsäännös koskee kumotun siviili-VAK-lain nojalla annettuja puolustusministeriön asetuksia ja yksittäistapauksista annettuja puolustusministeriön päätöksiä sekä pääesikunnan määräyksiä. Tämä siirtymäsäännös on voimassa 1.9.2025 asti **Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan on erittäin tärkeää, että PV-RV-VAK-laki saataisiin voimaan ennen mainittua ajankohtaa. Jos ei saataisi voimaan, siirtymäsäännöstä tulisi todennäköisesti kiireesti muuttaa siten, että puolustusministeriön asetukset ja päätökset sekä pääesikunnan määräykset ovat voimassa niin kauan että uusi PV-RV-VAK-laki saadaan voimaan.**

Normaalioloissa annettavan säännöllisen koulutuksen tärkeys

Ehdotetun PV-RV-VAK-lain 6 §:ssä tarkoitetuissa olosuhteissa (valmiuden kohottaminen ja tehostaminen sekä poikkeusolot) kolmannen osapuolen (siviilipuolen kuljettajien) Puolustusvoimille tai Rajavartiolaitokselle suorittamissa kuljetuksissa joudutaan poikkeamaan siviili-VAK-vaatimuksista. Näissä olosuhteissa lähettäjänä on Puolustusvoimat tai Rajavartiolaitos, joka mm. arvioisi kolmantena osapuolena toimivan kuljettajan pätevyyden (52 §) ja voisi hyväksyä sellaisen kuljetusvälineen (21 §), jolla ei ole voimassa olevaa todistusta hyväksytystä vaarallisten aineiden kuljetukseen liittyvästä katsastusta. Lähettäjän vastuulle kuuluisi myös kuljettajan suorittajalle kuuluvia velvollisuuksia (71 §). Lähettäjän vastuu on siten hyvin korostunut, kuten hallituksen esityksessä tuodaan esiin. Näin ollen liikenne- ja viestintäministeriö pitää erittäin tärkeänä, että näissä oloissa lähettäjäroolissa toimivat henkilöt saavat jo normaalioloissa asianmukaista koulutusta. Heillä tulee olla ajantasaiset tiedot mm. VAK-vaatimuksista ja VAK-vastuista sekä muista asiaan liittyvistä menettelyistä tai toimenpiteistä turvallisen kuljetuksen varmistamiseksi. Hallituksen esityksen mukaan myös Puolustusvoimien kuljetuskumppanien nimetyille kuljettajille on tarkoitus antaa normaalioloissa perehdytyskoulutusta 6 §:ssä tarkoitetuista olosuhteista. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää normaalioloissa annettavaa säännöllistä koulutusta ja ennakkoivaa kuljetusvälineiden arviointia tärkeänä. **Lain tultuaan voimaan on varmistettava, että Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitosten kuljetusten eri osapuolet tuntevat vaatimukset ja osaavat toimia niiden mukaisesti.**

Poikkeaminen siviili-VAK-lain nojalla annetuista alueellisista VAK-kuljetusrajoituksista

Alueellisia VAK-kuljetusrajoituksia (jäljempänä VAK-reittirajoitus) on asetettu siviili-VAK-lain 55 §:n mukaisesti eräille kaupunki- ja taajama-alueille sekä alueille, joissa VAK-kuljetus voi aiheuttaa huomattavaa vaaraa ihmiselle, ympäristölle tai omaisuudelle. Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnitti lausuntokierroksella huomiota oikeuteen poiketa VAK-reittirajoituksista (61 §) joukko-osaston komentajan päätöksellä lakiesityksen 6 §:ssä tarkoitetuissa olosuhteissa. **Huomioon otettavaa liikenne- ja viestintäministeriön mukaan on se, että siviili-VAK-lain 55 §:n 4 momentti mahdollistaa jo tällä hetkellä VAK-reittirajoituksista poikkeamisen erityisestä syystä poliisin antamalla luvalla.**

Tieliikennelain (729/2018) mukaan tienkäyttäjän on noudatettava liikenteenohjauslaitteella, (C8 Vaarallisten aineiden kuljetus kielletty) osoitettua velvollisuutta, ellei tieliikennelaissa velvollisuuteen ole säädetty poikkeusta tai liikenteenvalvoja muuta määrää. Poikkeamisessa on kyse myös mm. alueen asukkaiden turvallisuuden varmistamisesta. Poikkeaminen on poliisin harkinnassa poliisin määräävin toimenpitein. Poliisi on tieliikennelain mukaan toimivaltainen viranomaisena tieliikenteen ohjauksessa ja valvonnassa, mikä tarkoittaa, että poikkeamiseen liittyvät vastuut ovat poliisin hallinnassa. **Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan olisi edelleen tarkoituksenmukaista, että poikkeuksesta säädetään tieliikennelaissa poliisin toimivaltuutena.**

Nyt esitettävä sääntely jättää osittain avoimeksi, miten vastuu jakautuu mahdollisessa onnettomuustilanteessa, mikäli päätöksen VAK-reittirajoituksista poikkeamisesta on tehnyt poliisin sijaan joukko-osaston komentaja. Jos komentaja päättää poikkeuksesta, myös vastuun tulee siirtyä hänelle. Liikenne- ja viestintäministeriö mielestä komentajan tekemästä poikkeuksesta on vähintään ilmoitettava vaarallisten aineiden kuljetusta hoitavan kuljettajan lisäksi paikalliselle poliisille sekä informoitava alueen asukkaita vaarallisista kuljetuksista. Myös kunnat ja kaupungit ovat velvollisia tiedottamaan alueellaan olevista reittirajoituksista, myös niiden poistamisesta. Näin ollen myös heidän tulisi saada tieto asiasta.

Ehdotetun lain täytäntöönpanoon liittyviä toimenpiteitä

Lakiehdotus sisältää useita asetuksen- ja määräyksenantovaltuuksia, joilla poikettaisiin siviilipuolen VAK-turvallisuussäätelystä ja –määräyksistä. Kuljetusturvallisuuden varmistamisen lisäksi selkeät ja tarkoituksenmukaiset turvallisuusvaatimukset edesauttavat mahdollisen onnettomuustilanteen selvittelyssä tai tilanteissa, jossa henkilö on toiminut mahdollisesti lain vastaisesti. **Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että poikkeavien säännösten ja**

määräysten tulisi olla yksiselitteisiä, ja niillä tulee saavuttaa mahdollisimman korkea turvallisuustaso kaikissa kuljetustilanteissa. Ihmisten, ympäristön ja omaisuuden turvallisuus on myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa tärkeää.

Muuta

PV-RV-VAK-lakiehdotuksen yhteydessä muutettaisiin ajokorttilain 65 §:ä (Ajokieltoon määrääminen toistuvien rikkomusten perusteella). Esitettävässä pykälässä on tekninen virhe (tulisi viitata 121 §:ään 120 §:n sijasta), joka olisi mahdollista korjata lakiesityksen eduskuntakäsittelyn aikana.

Mari Suominen

neuvotteleva virkamies